

PROF. EMERITUS DR.SC. NIKOLA FILIPOVIĆ [1934.-2020.]

Opraštao sam se od Profesora, od Filipa, razgovarajući s njemu i meni bliskim ljudima, telefonom, SMS-om, citajući objavljene in memorije – Zrinka Paladino (*DZ, na vijest o odlasku sinoć sam instinktivno uzeo NF-monografiju... jutros čitam Vaš divni tekst koji obnavlja sjećanja, inspirira našu posvećenost, zahvalnost i ljubav za dragog profesora, za arhitektonsku i ljudsku dušu, velikog, vječnog, neponovljivog Nikolu Filipovića – LP*), Helena Knific (*DH, svi smo mi profesora Filipovića puno voljeli i slijedili, svima će nam nedostajati, a neki poput Tebe to znaju tako lijepo i riječima kazati, napisati – LP*), Borka Bobovec, Vedran Mimica, Af-portal, Akademija Moderna – sve dirljivi tekstovi. Tih dana slušao sam isključivo jazz... Kcerki Febi sam poslao telegram sućuti.

Nazvao je Maji Vlahović i prvi mi rekao za Filipa, dugo smo pričali, podsjećali, izražavali mu zahvalnost (Maja je doveo na Faks, nagradio je Crnu kuću, meni je dao u nasljedstvo predmet Stambene 2); nazvao sam Hildu Auf (bili su dvije godine zajedno u Galicevoj Majstorskoj; kada je Šegvić otišao, rekla je: „Nino sada ste Vi naš korifej, fakultetski lider“); nazvao me je Dinko Kovačić (divna suradnja na obrani diploma, Ljetna škola na Braču, foto na Vidovoj gori); nazvao sam Ljerku Biondić (13.III.1979., 45. rođendan, Filip trči na srednjoškolskom igralištu, bilježi kilometre, poklanjamo mu stopericu uz moto „Citius, altius, fortius“); nazvao me je Ivan Čizmek (zahvalnost kao žiratoru za odabir Dugava, zahvalnost na podršci za Europan); nazvao sam Emila Špirića (s njim sam jednom posjetio Filipa u kulturnom stanu u potkrovlju; kada je to bilo – 1972.?).

Otišao sam u Maksimir i prošao stazu sjećanja koju smo zadnji put zajedno trčali 2015. u jednom slučajnom susretu nakon puno godina. 1979./1980. nakon jednog trčanja, onako usput mi je kazao: „Drugi tjedan predavanje i preuzimanje predmeta – za stalno“.

Vremena su korone, protutnjao je i potres, nema konvencionalnih oprostaja, pogreba. Zrinka Paladino i Stanko Herceg s velikim NF-fotoportretima okupili su u Laubi prijatelje, kolege, rodbinu. Feba je tu, kompletno je naslijedila očeve crte lica.

Sa Silvijom sam otišao na Brijune, vidjeti mjesto Filipova oduševljenja, osjetiti duh filipijanske ljepote. „Al nekaj me kod nas stvarno fascinira, Zrinka, ti Brijuni su stvarno nekaj. Taj zrak, ta priroda. Već sto godina sam tamo sa Silvom i Mimijem. Ponekad i dva puta godišnje. Prekrasno mjesto! I trčim ti ja ove godine skroz rano ujutro i pobijem na meni najljepši dio, Verige, gdje je ona vila. I mislim se kak je taj Rimljanin došao baš tu. Baš tu je, na najljepšem mestu na svetu, izgradio kuću. Nekaj najljepše...“ [NF-knjiga]. I, ubuduće odlazak na Brijune značit će, biti s Filipom duhovno, biti u prostoru koji mu je izazivao tako lijepe emocije.

Na Šalatu, na teniski teren broj dva, gdje je svakog ponedjeljka, srijede i petka, točno u 12 sati, igrao, i po ljetnoj žezi, odnio sam crvenu ružu. (Na proljeće mu njegovi teniski dečki spremaju memorijal, svi u bijelim teniskim odijelima s vunenom kapom na glavi, kako je on običavao istrčavati na teren.)

Filip mi je govorio „ti“, od mene isto zatražio, ali se nisam ugodno osjećao da mu se tako obraćam, niti sam govorio Nino kako su mu se obraćali najbliškiji; uvijek samo Filip ili Professore. Nije tu bilo samo 13 godina razlike. Nisam bio iz njegova najbližeg kruga ljudi, ali niti predaleko. Puno je bilo zajedničkih godina na Fakultetu, od 1976., izuzetna suradnja, kod njega sam doktorirao. Mnogima je bio mentor na diplomu i na doktoratu. Pamtim i lijepe detalje njegovih interijera, večera u RL restoranu, piće kod Bore, posjet Blažekovoj, gdje je živio s Davorkom, obilazak kuće Janeš, i Crni je bio s nama.

Gdje sam mogao, pokušao sam ga pomalo kopirati (u načinu crtanja, predavanja, čitanja, izbora muzike), ali, naravno, slijediti nekoga nije lako, pogotovo ako taj predobro i prebrzo trči.

Pratio sam što Filip čita, a puno je čitao: Zen ili umijeće održavanja motocikla, U ime ruže, Izgubljena slika..., dao mi je R.K. New York Delirie, Neutra monografiju, poklonio mi je i četiri svoja crteža (tuš, pasteli, olovka) i dvije Iblerove skice (uz iberijanske priče). Razgovori s njim su obogaćivali, običnim temama je davao zanimljivost, a neobičnu priču mogao je pretvoriti u

nešto najnormalnije. Bilo je razgovora o ljudima, gradovima, porijeklu, o svjetonazoru (nije bio religiozan).

Odjeću je nabavljao u ekskluzivnim buticima, ali i iz konfekcije ili iz nekih starih zaboravljenih ormara. Njegov odjevni stil, inverzni (ljeti crno, zimi bijelo) ili između sa šarama, uvijek malo šire, nikada utegnuto, mokasine, s bijelim ili bez čarapa, šešir, dugacki šal, bijela maramica, nikada traperice. Nikada ga nisam vidio s kravatom; jednom je imao – kravatu u džepu, na Frankolovom pogrebu, mislio je ako zatreba, ali nije. Nešto malo, bijele hlače sam pokušao kopirati – no nije lako postići njegovu odjevnu atraktivnost.

Svi njegovi prethodnici i suvremenici na Faksu imali su goleme dijateke, projektore i predavanja u zamračenim predavaonicama, on nije. U predavaonici je „vratio dnevno svjetlo“, povezanost s auditorijem, crtez i desnom i lijevom rukom, hiperprodukcija linija analiza/sinteza, bijela kreda, crna ploča, džepna maramica kad je trebalo nešto obrisati. Golemo je tako pobrisano blago, a više je iscrtao nego svi njegovi suvremenici zajedno – dojam iscrtane ploče daje jedna fotografija Bube Mišćevića, u NF-knjizi. (Ta knjiga je više od knjige i treba je imati.)

Nikada, ali baš nikada, nije održao nijedno predavanje s dijaprojekcijama. Kao da je poslušao finskog arhitekta Mikolu – „*ništa nije arhitekturu toliko devastiralo koliko dijapozitivi*“. Jednom je namjeravao, imao pripremljene slajdove o Woodstock Festival arhitekturi (uz 10-godišnjicu), ali u zadnji čas je bio spriječen ili se predomislio, namjerno odustao, ne znam. Dan ranije dao mi je slajdove i zamolio da ga zamijenim. (Meni je to bilo prvo predavanje studentima u predavaonici 317, 1979.)

Kada je došlo kompjutorsko vrijeme, projekte nije 3D vizualizirao (osim nekoliko koautorskih) jer je on to crtežom ekspresivnije i posebije napravio. Bio je tu vrhunski.

Habilitacijsko izlaganje (1974.) započeo je necijim citatom *Dosta mi je terora funkcionalizma*. U komisiji su sjedili Galic, Šegvić, Mohorovićić... i preživio je. Nikada nije napustio funkcionalizam, ali mu je dodao jednu opuštenost. Crtao je i stvarao s uživanjem, a osjećaj užitka pružala je i njegova arhitektura. *Nulla dies sine linea*, ni dana bez čitanja i bez jazza, niti puno dana bez T&T (Tenis&Trčanje).

Veliki arhitekt, veliki opus, ali kojemu su fakultet, studenti i nastava bili na prvom mjestu.

Iznad svih hrvatskih arhitekata postavljao je Planica. Pretpostavljam da je tome razlog uspješan dijalog, sklad zgrade Napretka i Hotela Dubrovnik. Filip u svome golemom opusu ističe obiteljske kuće, K-L mu je najdraži projekt. Hotel Dubrovnik je njegov i Mićin opus-grande. Mitleuropskom centru Zagreba dodao je novu svjetsku suvremenost, staklene vertikale, portmanovski hal (svoju djecu tamo sam odvodio da se provozaju dizalima uz poseban doživljaj prostora). Jednom je u starome HD-u bio okrugao šank-pult koji je Filip postavio da poveže najrazličitije ljude, od pjesnika Ivanševića, arhitekta Fabrisa do običnih ljudi svakodnevnice. Godinama sam tamo odlazio na ručak.

Koliko god je Filip bio jednostavan, neposredan, nikada nije eskivirao teme, i puno o njemu znam, ostale su mi dileme: asket (vrlo skroman u jelu i piću) ili hedonist (avioni, hoteli, *lifestyle*), kozmopolit (jako je puno proputovao svijetom, susretao i vidio) ili trnjanski Zagrebčanec (nikada nije izbivao iz Zagreba više od dva tjedna, koristio je uvijek purgersku kajkavštinu), elitist (Jaguar, tenis) ili populist (jedva je nekako odradio dvije godine dekanstva, ali najveće zadovoljstvo mu je bilo biti presjednikom Radničkog savjeta)? Bio je i jednostavan i složen.

Posjedovao je radost darivanja, stručnog znanja, arhitektonskih senzibiliteta, pozitivne energije, dijelio je diplome, natjecajne nagrade, nagrade studentima za „veliku malu kuću“, darivao je knjige, crteže, a u svojem mandatu podijelio je barem desetak stanova.

Iza Filipa ostalo je veliko djelo – arhitektonsko, profesorsko, ljudsko.

„*Znate da sam ja rekao mojim dečkima sa Šalate da mi na kraju pepel posipaju po terenu broj dva na Šalati. To je moje mesto...*“ [NF-knjiga]

... i među atomima, i među zvijezdama, mjesto je i u našim srcima, dragi Professore.